

מִיָּא. אָמַר לִיה קֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא אֲסִי חוּטְרָא
 מוּיָסָא אוּחְרָא וּתְרִין אַתָּאן אֲתַעְבִּיד בֵּיה, כְּמָה
 דְּאֲתַעְבִּיד מִסְטְרָא אוּחְרָא, חַד אֶת הָכָא וְחַד אֶת
 בְּמַרְיבָה. אֲבָל הַשְּׁתָּא, (שמות י"ז) וְהִכִּיתָ בַּצּוּר, בְּאֵן
 צוּר, בְּהֵאֵי צוּר, וְסָלִיק נַחֲשׁ דְּלִזְמָנָא אַחְרָא. אָמַר
 רַבִּי אֶלְעָזָר מָאֵי דְכָתִיב (במדבר כ) קַח אֶת הַמַּטֵּה
 וְהַקְהֵל אֶת הָעֵדָה אִתָּה וְאַהֲרֹן אַחִיךָ וּדְבַרְתֶּם.
 מָהוּ וּדְבַרְתֶּם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר מִנִּי לִיה עַל נַחֲשׁ דְּהָא
 אֲתַעְבִּיד בַּצּוּר. הַשְּׁתָּא בְּעֵי דְאֲתַעְבִּיד
 בְּנַחֲשׁ לְאַשְׁלָמָא שְׁמוּי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאֵלִין
 אַתִּין, מִשְׁמַע דְּכָתִיב וּדְבַרְתֶּם וּכְתִיב (במדבר כ"א)
 וַיְדַבֵּר הָעָם בְּאַלְהִים וּבַמִּשֶׁה. מָה כְּתִיב בְּתַרְיָה,
 וַיִּשְׁלַח ה' בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים וְגו'. מָה
 נַחֲשׁ חִילִּיה בְּפוּמִיָּה, אוּף הָכָא בְּפוּמָא וּמִשֶׁה לָּא

לְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ

אַחִיךָ וּדְבַרְתֶּם? מָהוּ וּדְבַרְתֶּם?
 אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, צָוָה אוֹתוֹ עַל הַנְּחָשׁ,
 שֶׁהָרִי נַעֲשֶׂה בַצּוּר. עָתָה צְרִיךְ שִׁיעֶשֶׂה
 בְּנַחֲשׁ לְהַשְׁלִים שְׁמוֹ שֶׁל הַקּוּדֶשׁ בְּרוּךְ
 הוּא בְּאֵלֵינוּ הָאוֹתוֹת, מִשְׁמַע שְׁכָתוּב
 וּדְבַרְתֶּם, וּכְתוּב (שם כ"א) וַיְדַבֵּר הָעָם
 בְּאַלְהִים וּבַמִּשֶׁה. מָה פְּתוּב אַחֲרָיו?
 וַיִּשְׁלַח ה' בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים

אָמַר לוֹ הַקּוּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא: הַטָּה הַמַּטֵּה
 מִצַּד אַחַר וּשְׁנֵי אוֹתוֹת תַּעֲשֶׂה בוֹ, כְּמוֹ
 שֶׁנַּעֲשֶׂה מִהַצַּד הָאַחֵר, אוֹת אֶחָד כְּאֵן
 וְאוֹת אֶחָד בְּמַרְיבָה. אֲבָל עָתָה – (שמות
 ט) וְהִכִּיתָ בַצּוּר. בְּאֵיזָה צוּר? בְּזֶה הַצּוּר,
 וַיַּעֲלֶה נַחֲשׁ שָׁל זְמַן אַחֵר. אָמַר רַבִּי
 אֶלְעָזָר, מָהוּ שְׁכָתוּב (במדבר ט) קַח אֶת
 הַמַּטֵּה וְהַקְהֵל אֶת הָעֵדָה אִתָּה וְאַהֲרֹן

עֶבֶד הָכִי, אֵלֶּא הִכָּה, מָחָא וְלֹא אֲשֵׁלִים שְׂמָא,
 אֵלֶּא חֲזַר בְּקִדְמִיתָא בְּשְׂמָא דְצוּר וְשָׁבַק שְׂמָא
 דְנָחֵשׁ. הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיִּךְ, וְלֹא כְּתִיב וַיְדַבֵּר,
 כִּמָּה דְאִתְפָּקֵד, וְדַבְּרָתֶם. דְּתַנִּינָן צוּר לְמַעְבְּד,
 וְנָחֵשׁ לְמַלְלָא. (במדבר ט) וַיִּךְ אֶת הַסֵּלַע בְּמִטְּהוֹ
 פְּעָמִים, חַד דְּעֵבֶר וְחַד הַשְּׂתָא.

תַּנִּינָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֵּיה שְׂעָתָא אֲשֵׁתָאָר
 שְׂמָא, כְּלוּמַר דְּלֹא אֲשֵׁתִלִּים בְּהָהוּא אֹת
 דְּשָׁבִיק מֹשֶׁה נָחֵשׁ וְלֹא אֲשֵׁתִלִּים כָּל שְׂמָא, דְּהָא
 בְּחַד גִּיסָא אֲשֵׁתִלִּים. בְּיַמָּא מַגִּיסָא אֲזַחְרָא, שְׂרִי
 בְּצוּר וְלֹא אֲשֵׁתִלִּים בְּנָחֵשׁ. אָמַר לִיה קִדְשָׁא בְּרִיךְ
 הוּא, עֲבַדְתָּ דְּשְׂרִי שְׂמִי וְלֹא אֲשֵׁתִלִּים לְמַעְבְּד
 אֲתוּוֹן, אֹפֵף אֶת שְׂרִית, וְלֹא תִשְׁתְּלִים. (במדבר ט) לְכֵן
 לֹא תִבְיֵאוּ, שְׂרִית לְאַפְקָא לֹוֹן, וְלֹא תִשְׁתְּלִים

לשון הקודש

שְׂנִינֵנוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה
 גִּשְׂאָר הַשֵּׁם, כְּלוּמַר שְׂלֵא גִשְׂלָם בְּאוֹת
 הַהוּא, שְׁעֻבַּ מֹשֶׁה הִנָּחֵשׁ וְלֹא גִשְׂלָם כָּל
 הַשֵּׁם, שְׁהָרִי בְּצַד אַחַד גִּשְׂלָם. בְּיָם מַצַּד
 אַחַר. הַתְּחִיל בְּצוּר וְלֹא גִשְׂלָם בְּנָחֵשׁ.
 אָמַר לוֹ הַקֹּדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא: עֲשִׂיתָ
 שְׁהַתְּחִיל שְׂמִי וְלֹא גִשְׂלָם לַעֲשׂוֹת
 אוֹתוֹת, אִפֵּי אַתָּה תְּתַחֵל וְלֹא תִשְׁלִים.
 (במדבר ט) לְכֵן לֹא תִבְיֵאוּ, הַתְּחִלְתָּ לְהוֹצִיא

וְגו'. מַה נָּחֵשׁ בַּחוּ בְּפִי, אִפֵּי כָּאֵן בְּפִי.
 וּמֹשֶׁה לֹא עָשָׂה כֵּךְ, אֵלֶּא הִכָּה, הִכָּה
 וְלֹא הִשְׁלִים הַשֵּׁם, אֵלֶּא חֲזַר כְּבִרְאשׁוֹנָה
 בְּשֵׁם שֵׁל צוּר וְעֻבַּ שֵׁם שֵׁל נָחֵשׁ. זֶהוּ
 שְׂכַתוּב וַיִּךְ, וְלֹא כְּתוּב וַיְדַבֵּר, כְּמוֹ
 שְׂנַצְטוּהּ - וְדַבְּרָתֶם. שְׂשִׁנִּינוּ, צוּר
 לַעֲשׂוֹת, וְנָחֵשׁ לְדַבֵּר. (שם ט) וַיִּךְ אֶת
 הַסֵּלַע בְּמִטְּהוֹ פְּעָמִים. אַחַד שְׁעֵבֶר וְאַחַד
 עֲתָה.

לְאַעֲלֵא לֶזֶן לְאַרְעָא. לִבְנֵי לֹא תִבְיֵאוּ, אָמַר רַבִּי
 אֶלְעָזָר יָדַע לְבֵן מֹשֶׁה בְּקַדְמֵיתָא, דְּדָחִיל פִּד
 חָמָא נְחָשׁ. דְּכָתִיב (שְׁמוֹת ד') וַיָּנֶם מֹשֶׁה מִפְּנֵי, לְבֵן
 חָמָא וְלֹא יָדַע.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתִיב (בַּמְדַּבֵּר כ"א) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחָשׁ
 נְחָשֶׁת וַיִּשְׁמְהוּ עַל הַיָּם, עַל גַּם לֹא כָתִיב
 אֶלָּא עַל הַיָּם. בְּעָא לְאַתְקַנָּא מָה דְחָסֵר. אָמַר לִיה
 קַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא פְתִיב (בַּמְדַּבֵּר כ"ז) לְהַקְדִּישְׁנִי בְּמִים,
 בְּמִים וְלֹא בְדָבָר אַחֵר. בְּשֵׁם שְׁהַתְחַלַּת בְּמִים,
 בְּעֵינָא דִישְׁתַּלִּים בְּשִׁמֵי הַיָּם בְּמִים. אָמַר רַבִּי
 אֶלְעָזָר אַתְרָא דְחָסֵר לֹא שְׁלִים אֲבָל אֵת מַגִּיד גִּסָּא
 חֲדָא (נ"א הַבָּא).

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פְּתִיב (בַּמְדַּבֵּר כ"א) עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף,
 עֲשֵׂה לְךָ, לְתוֹעֲלֵתְךָ. עֲשֵׂה לְךָ, תְּקִין מָה
 דְּחָסֵרְתָּ וְעַם כָּל זֶה, לֹא תִקֵּן אֶלָּא רֵאִינָה, שְׁחִיזוּ

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

מַה שְׁחָסֵר. אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
 פְּתוּב (בַּמְדַּבֵּר כ"ז) לְהַקְדִּישְׁנִי בְּמִים, בְּמִים
 וְלֹא בְדָבָר אַחֵר. בְּשֵׁם שְׁהַתְחַלַּת בְּמִים,
 רְצוֹנִי שִׁישְׁתַּלֵּם בְּשִׁמֵי הַיָּם בְּמִים. אָמַר
 רַבִּי אֶלְעָזָר, מְקוּם שְׁחָסֵר לֹא שְׁלֵם, אֲבָל
 אַתְהָ תַּמְשִׁיךְ גַּם אַחַד (כָּאן).

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, פְּתוּב (בַּמְדַּבֵּר כ"א) עֲשֵׂה
 לְךָ שָׂרָף. עֲשֵׂה לְךָ - לְתוֹעֲלֵתְךָ. עֲשֵׂה

אוֹתָם - וְלֹא תִשְׁלִים לְהַכְנִים אוֹתָם
 לְאַרְזִי. לִבְנֵי לֹא תִבְיֵאוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר,
 יָדַע לֵב שֶׁל מֹשֶׁה בְּרֵאשׁוֹנָה, שְׁהַתְרָא
 בְּאֲשֶׁר רָאָה הַנְּחָשׁ, שְׁכַתוּב (שְׁמוֹת ד') וַיָּנֶם
 מֹשֶׁה מִפְּנֵי. הַלֵּב רָאָה וְלֹא יָדַע.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, פְּתוּב (בַּמְדַּבֵּר כ"א) וַיַּעַשׂ
 מֹשֶׁה נְחָשׁ נְחָשֶׁת וַיִּשְׁמְהוּ עַל הַיָּם. עַל
 גַּם לֹא כָתוּב, אֶלָּא עַל הַיָּם. רְצָה לְתַקֵּן

רוֹאִים בְּנֶחֱשׁ וְחַיִּין, אֲבָל לֹא נִקְדָּשׁ שְׁמָא בְּמִים
 וְאַשְׁתָּאָר חֶסֶר מִהַשָּׂאָר. וְתִקְנַת בְּרֵאִיָּה, (דברים ל"ב)
 עֲלֶה אֶל הַר הָעֵבְרִים וּרְאֵה, הַנֶּדֶךְ רוֹאֵה בְּעֵינֶיךָ
 וְשָׁמָּה לֹא תַעֲבֹר (במדבר כ"ז) וּרְאִיתָ אֹתָהּ וְנִאֲסַפְתָּ
 אֶל עַמְּךָ. תָּא חַיִּי דְאַפִּילוּ רֵאִיָּה כִּינּוּן דְּעֵבֶד רֵאִיָּה,
 בְּהַאי אֲשֵׁלִים לִיה רֵאִיָּה, אֲבָל לֹא אֲשֵׁלִים שְׁמָא
 בְּמִיָּא כְּמוֹ שְׂאָר כֹּל שְׁמָא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּשָׁעָה דְאָמַר קְדָשָׁא בְּרִידָה הוּא,
 (במדבר כ) לָכֵן לֹא תִבְיָאוּ. אָמַר מֹשֶׁה, הַאי
 חַיִּיָּא לְתַקְלָא עֲלֵמָא הוּא. אָמַר לִיה מֹשֶׁה, לֹא
 הָכִי, דִּינָא לְחַיִּיבֵיָּא וְחַיִּין לְמֵאֲרֵי קְשׁוּט, בְּאוֹתָהּ
 שָׁעָה דְכֹתִיב (במדבר כ) וּרְאֵה אֹתוֹ וְחֵי יַדַּע מֹשֶׁה
 דְּרַכִּיו וְהַצְדִּיק עָלָיו אֵת הַדִּין. פֶּתַח וְאָמַר, (דברים ל"ב)
 הַצּוֹר תַּמּוּם פְּעָלוֹ, דָּא הוּא צוֹר דְקֵאָמְרִינָן (דברים ל"ב)

לשון הקודש

הַרְאִיָּה, אֲבָל לֹא הַשְּׁלִים אֵת הַשֵּׁם
 בְּמִים כְּמוֹ שְׂאָר כֹּל הַשְּׁמוֹת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשָׁעָה שְׂאָמַר הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא (במדבר כ) לָכֵן לֹא תִבְיָאוּ, אָמַר
 מֹשֶׁה, הַנֶּחֱשׁ הוּא לְתַקְלָה בְּעוֹלָם
 הַיָּה. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא כָּךְ
 – דִּין לְחַיִּיבִים, וְחַיִּים לְבַעֲלֵי הָאָמֶת.
 בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שְׂכַתוּב (במדבר כ) וּרְאֵה אֹתוֹ
 וְחֵי יַדַּע מֹשֶׁה דְּרַכִּיו וְהַצְדִּיק עָלָיו אֵת

לָךְ – תַּנּוּן מִה שְׂחַסְרָתָּ. וְעַם כֹּל זֶה לֹא
 תַּנּוּן אֱלֹא הַרְאִיָּה, שְׁהִיּוּ רוֹאִים בְּנֶחֱשׁ
 וְחַיִּים. אֲבָל לֹא נִקְדָּשׁ הַשֵּׁם בְּמִים,
 וְנִשְׂאָר חֶסֶר מִהַשָּׂאָר. וְתִקְנַת בְּרֵאִיָּה –
 (דברים לב) עֲלֶה אֶל הַר הָעֵבְרִים, וּרְאֵה,
 הַנֶּדֶךְ רוֹאֵה בְּעֵינֶיךָ, (שם לא) וְשָׁמָּה לֹא
 תַעֲבֹר, (במדבר כז) וּרְאִיתָ אֹתָהּ וְנִאֲסַפְתָּ אֶל
 עַמְּךָ. כֹּא וּרְאֵה שְׂאָפְלוֹ רֵאִיָּה, כִּינּוּן
 שְׁעָשָׂה רֵאִיָּה, בְּזוֹה הַשְּׁלִים לְעַצְמוֹ

אֵל אֱמוּנָה וְאִין עֵוֶל דְּכְתִיב, וְרָאָה אוֹתוֹ וְחִי.
 וּכְתִיב (שְׁמוּאֵל ב' כ"ב) הָאֵל תַּמִּים דְּרַבּוּ.
 אָמַר ר' חֵיִיא וְהָא תַנִּינָן, אֵל, גְּזֵרַת רַחֲמֵי הוּא
 כְּמָה דְאֵת אָמַר (במדבר כ"ג) אֵל מוֹצִיאֵם
 מִמִּצְרַיִם, (שמות ל"ד) אֵל רַחוּם וְחַנּוּן. אָמַר לִיָּהּ, לֹא
 הָכִי. דְּתַנִּינָן, שְׁלִיט רַחֲמֵי עַל דִּינָא, אֵל בְּלַחֲדוּי
 יְכוּלַת הָהּ הוּא לִיָּהּ וְרִשׁוּתִיָּהּ הָהּ דִּילִיָּהּ. מָאִי יְכוּלַת,
 שׁוֹלְטָנוּתָא דְאֵל, אֶתְגַּבֵּר גְּזֵרַת דִּילִיָּהּ. כְּמָה דְאֵת
 אָמַר, (בראשית ל"א) יֵשׁ לְאֵל יָדַי, וְרִשׁוּתָא דִּילִיָּהּ יְכוּלַת
 דְּעֵינָא בִישָׂא. כְּמָה דְאֵת אָמַר יֵשׁ לְאֵל יָדַי. אָמַר
 לִיָּהּ, וְהָא כְתִיב (דברים י') הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר, אֵל גְּדוֹל
 נִצְחָא, אֵל בְּלַחֲדוּי נִצְחָא. וּכְתִיב (דְּבָרִים ל"ב) הַצּוֹר
 תַּמִּים פְּעֵלוּ כִּי כָל דְּרַכְיוֹ מִשְׁפָּט. הָא צוֹר (דְּבָרִים ל"ב)
 אֵל אֱמוּנָה וְאִין עֵוֶל, הָא נָחַשׁ עָלֵי צוֹר.

לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ

שְׁלִיטָה שֶׁל אֵל, הַתְּחִיבָה גְּזֵרַת שְׁלוֹ,
 כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לא) יֵשׁ לְאֵל יָדַי,
 וְרִשׁוּת שְׁלוֹ יְכוּלַת שֶׁל עֵין רַעְיָהּ, כְּמוֹ
 שֶׁנֶּאֱמַר יֵשׁ לְאֵל יָדַי. אָמַר לוֹ, וְהָרִי
 כְּתוּב (דברים י') הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר. אֵל גְּדוֹל
 נִצְחָא, אֵל לְבָדוּ נִצְחָא. וּכְתוּב (שם לב) הַצּוֹר
 תַּמִּים פְּעֵלוּ כִּי כָל דְּרַכְיוֹ מִשְׁפָּט. זֶה צוֹר
 (שם) אֵל אֱמוּנָה וְאִין עֵוֶל. זֶה נָחַשׁ עָלֵי
 צוֹר.

הַדִּין. פֶּתַח וְאָמַר, (דברים לב) הַצּוֹר תַּמִּים
 פְּעֵלוּ. זֶהוּ הַצּוֹר שֶׁאֵנְחָנוּ אוֹמְרִים (שם) אֵל
 אֱמוּנָה וְאִין עֵוֶל, שֶׁכְּתוּב וְרָאָה אוֹתוֹ וְחִי,
 וּכְתוּב (שְׁמוּאֵל ב' כב) הָאֵל תַּמִּים דְּרַבּוּ.
 אָמַר רַבִּי חֵיִיא, וְהָרִי שְׁנִינָנוּ, אֵל – גְּזֵרַת
 רַחֲמֵים הִיא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כג) אֵל
 מוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם, (שמות לד) אֵל רַחוּם
 וְחַנּוּן. אָמַר לוֹ, לֹא כְּדֵי, שְׁלִמְדָנוּ, שׁוֹלְט
 רַחֲמֵים עַל הַדִּין. אֵל לְבָדוּ יְכוּלַת הִיָּתָה
 לוֹ וְהָרִשׁוּת הִיָּתָה שְׁלוֹ. מָה הִיָּכְלַת?

בְּהַדָּר לְמִילֵי קַדְמָאֵי, וּכְתִיב (איוב ח) הֲאֵל יַעֲוֶה
 מִשְׁפָּט, חֵם וְשָׁלוֹם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר הֵינֵנו
 דְּבַתִּיב (תהלים פ"ה) אֲשַׁמְעָה מָה יִדְבַר הָאֵל וְגו' (שמות
 ד) וַיִּשְׁלַח יְדֹו וַיַּחֲזֹק בּוֹ וַיְהִי לְמִטָּה בְּכַפּוֹ, כְּמָה דְאֵת
 אָמַר (דברים כ"ז) מִטָּה מִשְׁפָּט, מִטָּה כְּלַפֵּי חֶסֶד.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי שְׁנֵי מָטוֹת הָיוּ, אֶחָד שֶׁל מִשָּׁה
 וְאֶחָד שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. מָאֵי מִשְׁמַע,
 דְּבַתִּיב (שמות ד) וּמִטָּה הָאֱלֹהִים. דְּתַנִּינָן, בְּשַׁעָה שְׁהָיָה
 נוֹטֵל מִשָּׁה הַמִּטָּה בְּרִשּׁוֹתוֹ, הָיָה כְּאִילוֹ שְׁלוֹ. הָדָא
 הוּא דְבַתִּיב (שמות ד) וַיִּקַּח מִשָּׁה אֵת מִטָּה הָאֱלֹהִים
 בְּיָדוֹ, בֵּינוֹן דְּאָמַר וַיִּקַּח מִשָּׁה, אֵינִי יוֹדַע שְׁלַקְחוֹ
 בְּיָדוֹ. אֶלָּא מָהוּ בְּיָדוֹ, בְּרִשּׁוֹתוֹ בִּיבְלָתוֹ.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרִשּׁוֹתוֹ שֶׁל מִשָּׁה הָיָה, עַד
 שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן. בֵּינוֹן שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן, חָזַר

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

מֵהֵיכָן לִמְדִים? שְׁכַתוֹב (שמות ד) וּמִטָּה
 הָאֱלֹהִים. שְׁשַׁנִּינוּ, בְּשַׁעָה שְׁהָיָה נוֹטֵל
 מִשָּׁה הַמִּטָּה בְּרִשּׁוֹתוֹ, הָיָה כְּאִילוֹ שְׁלוֹ.
 זֶהוּ שְׁכַתוֹב (שם) וַיִּקַּח מִשָּׁה אֵת מִטָּה
 הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ. בֵּינוֹן שְׁאָמַר וַיִּקַּח מִשָּׁה,
 אֵינִי יוֹדַע שְׁלַקְחוֹ בְּיָדוֹ? אֶלָּא מָהוּ בְּיָדוֹ?
 בְּרִשּׁוֹתוֹ, בִּיבְלָתוֹ.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּרִשּׁוֹתוֹ שֶׁל מִשָּׁה הָיָה
 עַד שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן. בֵּינוֹן שֶׁהוּקַם

חָזַר לְדְבָרִים הָרֵאשׁוֹנִים. וּכְתוֹב (איוב ח)
 הֲאֵל יַעֲוֶה מִשְׁפָּט, חֵם וְשָׁלוֹם?! אָמַר
 רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶהוּ שְׁכַתוֹב (תהלים פה)
 אֲשַׁמְעָה מָה יִדְבַר הָאֵל וְגו' (שמות ד)
 וַיִּשְׁלַח יְדֹו וַיַּחֲזֹק בּוֹ וַיְהִי לְמִטָּה בְּכַפּוֹ,
 כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (דברים כז) מִטָּה מִשְׁפָּט. מִטָּה
 כְּלַפֵּי חֶסֶד.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שְׁנֵי מָטוֹת הָיוּ, אֶחָד שֶׁל
 מִשָּׁה וְאֶחָד שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

הַמַּטָּה לְפָנַי הַעֲדוֹת וּמִשָּׁה הָיָה נוֹטְלוֹ לַעֲשׂוֹת בּוֹ נְסִים. הָדָא הוּא דְכָתִיב (במדבר כ) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַמַּטָּה מִלְּפָנַי ה', בֵּינוֹן שְׁלֻקְחוּ הָרִי הוּא בְּרִשְׁוֹתוֹ וּבְשָׁלוֹ הָיָה.

אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ, אוֹתוֹ הַמַּטָּה שֶׁל סְנַפִּירֵינוֹן הָיָה, וּמִשָּׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית נִבְרָא. כְּמָה דְתַנִּינוֹן וְהַמְכָתֵב וְהַמַּטָּה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שֶׁל עֵץ הָיָה. מָאן דְּאָמַר שֶׁל סְנַפִּירֵינוֹן הָיָה, דְכָתִיב (יחזקאל א) כְּמִרְאָה אֲבָן סְפִיר דְמוֹת כֶּסֶף, וְכָתִיב (שמות ד) מַטָּה הָאֱלֹהִים. וּמָאן דְּאָמַר שֶׁל עֵץ הָיָה, כְּדְכָתִיב (שמות ט"ו) וַיֹּרְחוּ ה' עֵץ וְגו' שָׁם שָׁם לוֹ חֶק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסְהוּ. אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִכָּאן הָרִי חֶק וּמִשְׁפָּט לַעֲשׂוֹת נְסִים, חֶק וּמִשְׁפָּט. נָחַשׁ עָלַי צוּר דְכָתִיב (משלי ל) נָחַשׁ עָלַי צוּר. וְשָׁם נִסְהוּ מְשׁוּם דְכָתִיב (שמות ט"ו) וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם.

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שֶׁל עֵץ הָיָה. מִי שְׁאָמַר שֶׁל סְנַפִּירֵינוֹן הָיָה – שְׁכָתוֹב (יחזקאל א) כְּמִרְאָה אֲבָן סְפִיר דְמוֹת כֶּסֶף, וְכָתוּב (שמות ד) מַטָּה הָאֱלֹהִים. וּמִי שְׁאָמַר שֶׁל עֵץ הָיָה – שְׁכָתוֹב (שם טו) וַיֹּרְחוּ ה' עֵץ וְגו' שָׁם שָׁם לוֹ חֶק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסְהוּ. אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִכָּאן הָרִי חֶק וּמִשְׁפָּט לַעֲשׂוֹת נְסִים, חֶק וּמִשְׁפָּט. נָחַשׁ

הַמִּשְׁכָּן, חוֹר הַמַּטָּה לְפָנַי הַעֲדוֹת, וּמִשָּׁה הָיָה נוֹטְלוֹ לַעֲשׂוֹת בּוֹ נְסִים. זֶהוּ שְׁכָתוֹב (במדבר כ) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַמַּטָּה מִלְּפָנַי ה'. בֵּינוֹן שְׁלֻקְחוּ הָרִי הוּא בְּרִשְׁוֹתוֹ וּבְשָׁלוֹ הָיָה.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אוֹתוֹ הַמַּטָּה שֶׁל סְנַפִּירֵינוֹן הָיָה, וּמִשָּׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית נִבְרָא, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, וְהַמְכָתֵב, וְהַמַּטָּה.

וְדָבָר אַחֵר, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִכָּאן
 וְלַהֲלָאָה חֵק וּמִשְׁפָּט שְׁלֵא יְהִי נִקְדָּשׁ אֱלֹא
 בְּמִים שְׁנִמְתְּקוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּתִיב, כִּי מָרִים
 הֵם מִכָּאן שְׁנִינוּ, יֵשׁ מִים עֲבוּרִים וַיֵּשׁ מִים
 צְלוּלִים, יֵשׁ מִים מָרִים וַיֵּשׁ מִים מְתוּקִים. וַיִּצְעַק
 אֶל ה', לָמָּה צָעַק, מִכָּאן שְׁחִיָּה בְּצַעַר בְּאוֹתָהּ
 שְׁעָה. אָמַר לוֹ, מִשָּׁה הִנָּחַשׁ שְׁנֵהֲפֹךְ בַּסֶּנֶה עֲבָשׁוּ
 אֶצְטָרֵךְ לְחֻקָּא לִיה בְּצוּר, וְתִרְוִיחֵהוּ עָמְדוּ עַל
 הַמַּיִם הַמָּרִים. וְאוֹתָהּ שְׁעָה אֶתְחַקֵּק צוּר בְּנִחְשׁ
 שְׁחִיָּה בּוֹ קוֹדֵם. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב (שְׁמוֹת ט"ו) שָׁם
 שָׁם לוֹ חֵק וּמִשְׁפָּט.

כִּד אֲתָא ר' אַבְבָּא, אָתוּ שְׁאִילוּ קָמִיהּ. אָמַר
 לְהוּ שְׁפִיר קְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְהָכִי הוּא,
 וְאַנָּה אִי־צְטָרֵךְ לְגַלְאָה רְזָא דְמַלְתָּ, וְהָא חֲזִינָא

לְשׁוֹן הַקְּדוֹשׁ

ה' - לָמָּה צָעַק? מִכָּאן שְׁחִיָּה בְּצַעַר
 בְּאוֹתָהּ שְׁעָה. אָמַר לוֹ: מִשָּׁה, הִנָּחַשׁ
 שְׁנֵהֲפֹךְ בַּסֶּנֶה, עֲבָשׁוּ אֶצְטָרֵךְ לְחֻקָּק
 אוֹתוֹ בְּצוּר. וְשִׁנִּיחֵם עָמְדוּ עַל הַמַּיִם
 הַמָּרִים. וְאוֹתָהּ שְׁעָה נִחַקֵּק צוּר בְּנִחְשׁ
 שְׁחִיָּה בּוֹ קוֹדֵם. וְהוּ שְׁכַתּוּב (ש) שָׁם שָׁם
 לוֹ חֵק וּמִשְׁפָּט.

פֶּאֶשְׁר בָּא רַבִּי אַבְבָּא, בָּאוּ שְׁאִילוּ לְפָנָיו.
 אָמַר לָהֶם, יָפָה אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וְכָךְ

עֲלֵי צוּר - שְׁכַתּוּב (מִשְׁלִי ל) נִחַשׁ עָלַי צוּר.
 וְשָׁם נִסְהוּ, מִשּׁוּם שְׁכַתּוּב (שְׁמוֹת טו)
 וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם.

דְּבַר אַחֵר, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
 מִכָּאן וְלַהֲלָאָה חֵק וּמִשְׁפָּט, שְׁלֵא יְהִי
 נִקְדָּשׁ אֱלֹא בְּמִים שְׁנִמְתְּקוּ. אָמַר רַבִּי
 יְהוּדָה, כְּתוּב כִּי מָרִים הֵם. מִכָּאן שְׁנִינוּ,
 יֵשׁ מִים עֲבוּרִים וַיֵּשׁ מִים צְלוּלִים, יֵשׁ
 מִים מָרִים וַיֵּשׁ מִים מְתוּקִים. וַיִּצְעַק אֶל

דַּרְבֵּי יְהוּדָה גָּלִי לָהּ. אֵלֶּא אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא לְמֹשֶׁה, מֹשֶׁה הִשְׁתָּא בְּמִצְרַיִם, הָיָה הַמַּטֵּה
 שֶׁל אֶהְרֹן לְדַחוּת הַקֶּשׁ הַשּׁוֹלֵט עַל יִשְׂרָאֵל
 בְּמִצְרַיִם. אָבֵל כְּשִׁינְעָאוּ מִמִּצְרַיִם, כַּמָּה מִקְטָרְגֵי
 מְזַמְנֵי עַל יִשְׂרָאֵל לְדַחוּתָם בַּיָּם, כַּמָּה מַיִם מְרִים
 נִזְדַּמְנוּ וְקִטְרְגוּ.

בָּאוּ לַיָּם, בָּא רָהַב שָׂרוּ שֶׁל מִצְרַיִם וְשָׁל יָם אָמַר
 הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה הֵרַם וּנְטָה יָדָּהּ.
 כִּיּוֹן דִּיאָמַר הֵרַם אֵת מַטְּף מַהוּ וּנְטָה אֵת יָדָּהּ,
 אֵלֶּא הֵרַם אֵת מַטְּף נֶגְדַּ רָהַב שָׂרוּ שֶׁל מִצְרַיִם.
 בָּאוּ לְמַרְהָ, כַּמָּה מַיִם מְרִים נִזְדַּמְנוּ אֶצְלָם וּנְצַטְעַר
 מֹשֶׁה וְצַעֲקָה. הָדָא הוּא דְכִתְיִב (שְׁמוֹת ט"ו) וַיִּצְעַק אֶל
 ה'. אָמַר לִיהַּ קְדָשָׁא בְּרוּךְ הוּא. מֹשֶׁה, הֲרִי לָךְ
 עֲצָה בְּזוּהַ. הַשְּׁלֵךְ הַמַּטֵּה אֶצְלָם וַיִּתְחַקֵּק נַחֲשׁ עָלֶי

לְשׁוֹן הַקְּדוּשׁ

וְשָׁל יָם, אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה:
 הֵרַם וּנְטָה יָדָּהּ. כִּיּוֹן שֶׁאָמַר הֵרַם אֵת
 מַטְּף, מַהוּ וּנְטָה אֵת יָדָּהּ? אֵלֶּא הֵרַם אֵת
 מַטְּף נֶגְדַּ רָהַב שָׂרוּ שֶׁל מִצְרַיִם. בָּאוּ
 לְמַרְהָ - כַּמָּה מַיִם מְרִים נִזְדַּמְנוּ אֶצְלָם
 וּנְצַטְעַר מֹשֶׁה וְצַעֲקָה, וְהוּ שְׁכַתּוּב (שְׁמוֹת טו)
 וַיִּצְעַק אֶל ה'. אָמַר לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא:
 מֹשֶׁה, הֲרִי לָךְ עֲצָה בְּזוּהַ - הַשְּׁלֵךְ הַמַּטֵּה
 אֶצְלָם וַיִּתְחַקֵּק נַחֲשׁ עָלֶי צוּר, שְׁנִינְהִם

הוּא, וְאֵי צָרִיךְ לְגַלוּת סוּד הַעֲנָנוּ, וְהֲרִי
 רָאִינוּ שְׂרַבֵּי יְהוּדָה גָּלָה אוֹתוֹ. אֵלֶּא
 אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: מֹשֶׁה,
 עַתָּה בְּמִצְרַיִם הִנֵּה הַמַּטֵּה שֶׁל אֶהְרֹן
 לְדַחוּת הַקֶּשׁ הַשּׁוֹלֵט עַל יִשְׂרָאֵל
 בְּמִצְרַיִם. אָבֵל כְּשִׁינְעָאוּ מִמִּצְרַיִם, כַּמָּה
 מִקְטָרְגֵי מְזַמְנֵי עַל יִשְׂרָאֵל לְדַחוּתָם
 בַּיָּם, כַּמָּה מַיִם מְרִים נִזְדַּמְנוּ וְקִטְרְגוּ.
 בָּאוּ לַיָּם - בָּא רָהַב, שָׂרוּ שֶׁל מִצְרַיִם

צוֹר, שְׁנִיָּהֶם בְּיַחַד, וַיְצוּלוּ. הָדָא הוּא דְכָתִיב (שם)
 וַיִּזְרְחוּ ה' עֵץ וַיִּשְׁלַךְ אֶל הַמַּיִם. עֵץ, כְּמַה דְאֶתְמַר
 (קהלת י"א) מָקוֹם שִׁיפּוֹל הָעֵץ, שֶׁהוּא עֵצָה, וַיִּשְׁלַךְ אֶל
 הַמַּיִם. וּכְתִיב (שמות ט"ו) שָׁם שָׁם לֹו חֶק וּמִשְׁפָּט, נִחַשׁ
 עָלַי צוֹר. וְשָׁם נִסְהוּ, עֲטָרְהוּ בְּנַפְסִים אָמַר הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא מְכַאֵן וּלְהִלָּאָה הָרִי לָךְ שִׁיעֲמוֹד אֶצֶל
 הַמַּיִם הָרִי לָךְ לְהִתְקַדֵּשׁ שְׁמִי בַמַּיִם.

כְּשֶׁבָאוּ לְאֵילִם, בָּאוּ הַמַּיִם לְקַטְרַג בָּהֶם. אָמַר
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּמָקוֹם הַזֶּה אֵין
 צָרִיךְ מִטָּה. הָרִי יַעֲקֹב שֶׁהוּא אֵילָן בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ
 וְהוּא שִׁבְעִים תְּמָרִים וּשְׁתֵּים עָשָׂרָה עֵינֹת מַיִם,
 שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבָטִים בְּשִׁבְעִים עַמּוּדִים וּשְׁנַיִם עֶשֶׂר
 שְׁבָטִים. כְּמַה דְאֶתְ אָמַר (ישעיה א) כִּי יִבּוֹשׁוּ מְאֵילִים
 אֲשֶׁר חֲמַדְתֶּם. מִיָּד, וַיַּחֲנוּ שָׁם עַל הַמַּיִם בְּמָקוֹם

לְשׁוֹן הַקְּדוֹשׁ

כְּשֶׁבָאוּ לְאֵילִם - בָּאוּ הַמַּיִם לְקַטְרַג
 בָּהֶם. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: בְּמָקוֹם
 הַזֶּה אֵין צָרִיךְ מִטָּה. הָרִי יַעֲקֹב שֶׁהוּא
 אֵילָן בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ, וְהוּא שִׁבְעִים
 תְּמָרִים, וּשְׁתֵּים עָשָׂרָה עֵינֹת מַיִם, שְׁנַיִם
 עֶשֶׂר שְׁבָטִים בְּשִׁבְעִים עַמּוּדִים וּשְׁנַיִם
 עֶשֶׂר שְׁבָטִים, כְּמֹו שְׁנֵי אָמַר (ישעיה א) כִּי
 יִבּוֹשׁוּ מְאֵילִים אֲשֶׁר חֲמַדְתֶּם. מִיָּד -
 וַיַּחֲנוּ שָׁם עַל הַמַּיִם בְּמָקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא

בְּיַחַד, וַיְצוּלוּ. זֶהוּ שְׁכֵתוֹב (שם) וַיִּזְרְחוּ ה'
 עֵץ וַיִּשְׁלַךְ אֶל הַמַּיִם. עֵץ, כְּמֹו שְׁנֵי אָמַר
 (קהלת י"א) מָקוֹם שִׁיפּוֹל הָעֵץ, שֶׁהוּא עֵצָה,
 וַיִּשְׁלַךְ אֶל הַמַּיִם. וּכְתוֹב (שמות טו) שָׁם שָׁם
 לֹו חֶק וּמִשְׁפָּט, נִחַשׁ עָלַי צוֹר. וְשָׁם
 נִסְהוּ, עֲטָרְהוּ בְּנַפְסִים. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא: מְכַאֵן וּלְהִלָּאָה הָרִי לָךְ שִׁיעֲמוֹד
 אֶצֶל הַמַּיִם, הָרִי לָךְ לְהִתְקַדֵּשׁ שְׁמִי
 בַמַּיִם.

הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא אֵילָן, וְהוּא אֵילָם. מִשְׁמַע דְּכִתְיִב עַל
 הַמַּיִם, וּמִשְׁמַע דְּכִתְיִב שָׁם שָׁם לֹא בְּמָקוֹם אַחֵר
 וְשָׁם שָׁלְטוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל הַמַּיִם וְלֹא הוּצָרָךְ
 הַמַּטָּה. מִכָּאן וְלַהֲלָאָה אֵיצְטְרִיךְ הַמַּטָּה, בְּנַחֲשׁ עָלַי
 צוֹר אֵצֶל הַמַּיִם.

בָּאוּ לְחֹרֵב בָּאוּ הַמַּיִם לְקַטְרֵג, אָמַר לִיהַּ הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא, (שמות ט"ז) וְהִכִּיתָ בַּצּוֹר, הַמַּטָּה
 אֵיצְטְרִיךְ הָכָא וְהִכִּיתָ לְאֵלוֹ בְּאוֹתוֹ צוֹר וְלֹא בְּנַחֲשׁ.
 אָמַר מֹשֶׁה יִתִּיר אֵיצְטְרִיךְ הָכָא, אָנָּה חָמֵי מַיִם
 דְּבַעֲיִין לְשִׁטְפָּה. אִמְאִי, (שמות ט"ז) הֲנִנִּי עוֹמֵד לְפָנֶיךָ
 שָׁם עַל הַצּוֹר בְּחֹרֵב וְהִכִּיתָ בַּצּוֹר. אָמַר הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, עֲדִין בְּמַרְיָבָה עֲתִידִין הַמַּיִם
 לְקַטְרֵג יוֹתֵר, שְׁהֵם מַיִם עֲכוּרִים רָעִים וְזִדּוּנִים
 וְיִזְדּוּגוֹ בָּהֶם יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּי לְעֵינֵיהוֹן. וְאוֹתָהּ שָׁעָה
 אֵיצְטְרִיךְ הַמַּטָּה וְהִתִּיר עֲלֵיהֶם הַנַּחֲשׁ בְּגָלוּי

לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ

בצור. המטה נצרך כאן, והכית לאלו
 באותו צור, ולא בנחש. אמר משה,
 יותר צריך כאן, אני רואה מים שרוצים
 לשטף. מדוע? (שם) הנני עמד לפניך שם
 על הצור בחרב והכית בצור. אמר
 הקדוש ברוך הוא למשה: עדין במריבה
 עתידין המים לקטרג יותר, שהם מים
 עכורים, רעים וזדונים, ויזדונו בהם

אילן, והוא אילם. ממשמע שכתוב על
 המים, וממשמע שכתוב שם שם לו חק
 ומשפט, ולא במקום אחר, ושם שלטו
 בני ישראל על המים ולא הצרך המטה.
 מכאן ולהלאה הצרך המטה בנחש עלי
 צור אצל המים.

בָּאוּ לְחֹרֵב – בָּאוּ הַמַּיִם לְקַטְרֵג. אָמַר
 לֹא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, (שמות ט"ז) וְהִכִּיתָ

לְעֵינֵיהֶם, וַיִּתְקַדֵּשׁ שָׁמַי. הָדָא הוּא דְכְּתִיב,
 לְהַקְדִּישֵׁנִי בְּמִוּם לְעֵינֵיהֶם. מָהוּ לְעֵינֵיהֶם, דְּבַר
 שְׁנַדְוֹנָגוּ בָהֶם בְּגֻלוּי.

תָּא תָּזִי, הָכִי חָמָא דְדוּד. דְּכְּתִיב, (תהלים קכ"ד) לֹלִי ה'
 שְׁהִיָּה לָנוּ בְּקוּם עָלֵינוּ אָדָם, זֶה פְּרַעְיָה. (תהלים
 קכ"ד) אָזִי עֵבֶר עַל נַפְשֵׁנוּ הַמִּיּוֹם הַזֶּה וְנִדְוֹנִים פְּדֹא מְרִינָן,
 וְכְּתִיב (תהלים קכ"ד) נַפְשֵׁנוּ כְּצַפּוֹר נִמְלָטָה מִפֶּח יוֹקָשִׁים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מָה רָאָה מֹשֶׁה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה
 שְׁלֹא עָשָׂה בְּנַחֲשׁ, אֶלָּא יִשְׂרָאֵל הָיוּ דוֹחֲקִים
 לַמֹּשֶׁה, תְּנָה לָנוּ מִיּוֹם, נְתִיעֵץ וְאָמַר. קְדָשָׁא בְּרִיךְ
 הוּא אָמַר לִי, עֵמֹד בְּנַחֲשׁ וְאַנָּא חָמִי דְאִין גְּזִירָה
 לְנַחֲשׁ בְּמִיּוֹם אֶלָּא בְּעַפְר.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מִהֶבְאָ, (בראשית ג) וְעַפְר תֹּאכַל כָּל
 יְמֵי חַיֶּיךָ מִשְׁמַע דְּעַפְר יִיכּוֹל כָּל יוֹמוֹי,

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

נַפְשֵׁנוּ כְּצַפּוֹר נִמְלָטָה מִפֶּח יוֹקָשִׁים.
 אָמַר רַבִּי אַבָּא, מָה רָאָה מֹשֶׁה בְּאוֹתָהּ
 שְׁעָה שְׁלֹא עָשָׂה בְּנַחֲשׁ? אֶלָּא יִשְׂרָאֵל
 הָיוּ דוֹחֲקִים לַמֹּשֶׁה, תְּנָה לָנוּ מִיּוֹם.
 נְתִיעֵץ וְאָמַר, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לִי
 עֵמֹד בְּנַחֲשׁ, וְאַנִּי רֹאֵה שְׂאִין גְּזִירָה
 לְנַחֲשׁ בְּמִיּוֹם, אֶלָּא בְּעַפְר.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאֵן (בראשית ג) וְעַפְר
 תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, מִשְׁמַע שְׁעַפְר יִאכַל

יִשְׂרָאֵל בְּגֻלוּי לְעֵינֵיהֶם. וְאוֹתָהּ שְׁעָה
 נִצְרַךְ הַמִּטָּה וְהַתִּיר עֲלֵיהֶם הַנְּחָשׁ בְּגֻלוּי
 לְעֵינֵיהֶם, וַיִּתְקַדֵּשׁ שָׁמַי. זֶהוּ שְׁכַתּוּב
 (במדבר כז) לְהַקְדִּישֵׁנִי בְּמִוּם לְעֵינֵיהֶם. מָהוּ
 לְעֵינֵיהֶם? דְּבַר שְׁנַדְוֹנָגוּ בָהֶם בְּגֻלוּי.

בֵּא רָאָה, כִּךְ רָאָה דְדוּד, שְׁכַתּוּב (תהלים
 קכד) לֹלִי ה' שְׁהִיָּה לָנוּ בְּקוּם עָלֵינוּ אָדָם.
 זֶה פְּרַעְיָה. (שם) אָזִי עֵבֶר עַל נַפְשֵׁנוּ הַמִּיּוֹם
 הַזֶּה וְנִדְוֹנִים, כְּמוֹ שְׁאִמְרָנוּ. וְכְּתוּב (שם)

אֲבָל לֹא בְּמִיָּא. וַיִּשְׁרָאֵל דְּחִקוֹן לִי, וְאִף עַל גַּב
 דִּיתְעָבִיד נִיסָא, לֹא יתְעָבִיד בְּאַתָּר דָּא, אֶלְא
 אֶתְחַקֵּק בְּעַפְרָא וְלֹא בְּמִיָּא. דְּכִתְיִב (שמות ד) וַיִּשְׁלִיכֵהוּ
 אֶרְצָה וַיְהִי לְנַחֵשׁ. וְצוּר בְּדָא אֶתְחַקֵּק בְּמִיָּא בְּמָרָה,
 וּבְכַר עֶבֶד נִיסָא בְּהַאי, דְּאֶתְעָבִיד וּמְנָא אַחְרָא.
 דְּכִתְיִב, (במדבר כ) וַיִּךְ אֶת הַסֵּלַע בְּמִטְהוּ פְּעַמִּים. אָמַר
 לִיה קֹדֶשׁא בְּרִידָּהּ הוּא, מִשָּׁה (במדבר כ) יַעַן לֹא
 הָאֲמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי, דְּחִשְׁבְּתוֹן דְּלֹא יְכִיל נַחֵשׁ
 בְּמִיָּם. (במדבר כ) לִכֵּן לֹא תִבְיֵאוּ: (ער כּאן מַהֲשַׁמְטוֹת).

מִיָּא טַעְמָא. מִשּׁוּם דְּמַחְקֵק בְּנַפְסִין הוּא, וְשָׂמָא
 קֹדִישָׁא עֲלָאָה רְשִׁימָא בִּיה. בְּקֹדְמִיתָא נַחֵשׁ,
 בְּמָה דְּאֶתְמַר, (משלי ל) דֶּרֶךְ נַחֵשׁ עָלַי צוּר. נַחֵשׁ, הָא
 אֶתְיַדַּע דְּאֶתְעַר צוּר. (נ"א וְאֶתְמַר צוּר) בְּאֵן אֶתְרֵי אֶתְגְּלִי,
 הָבֵא אֶתְגְּלִי דְּכִתְיִב הִנְנִי עוֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם עַל
 הַצּוּר. וּמֵאֵן צוּר. בְּמָה דְּאֶתְ אָמַר (דברים לב) הַצּוּר

לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ

הוא: מִשָּׁה, (במדבר כ) יַעַן לֹא הָאֲמַנְתֶּם בִּי
 לְהַקְדִּישֵׁנִי, שְׁחִשְׁבְּתֶם שְׁלֵא יְכֹול הַנַּחֵשׁ
 בְּמִיָּם, (שם) לִכֵּן לֹא תִבְיֵאוּ:
 מַה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שְׁהֵיה חִקוֹק בְּנַפְסִים,
 וְרִשּׁוּם בּוּ הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ הַעֲלִיּוֹן. בְּתַחֲלָה
 לְנַחֵשׁ, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (משלי כט) דֶּרֶךְ נַחֵשׁ
 עָלַי צוּר. נַחֵשׁ, הִרִי נוֹדַע שְׁמַעוֹרֵר צוּר.
 (וְנֹאֲמַר צוּר) בְּאִיזָה מְקוֹם הַתְּגַלָּה? כְּאֵן הוּא

כָּל יָמָיו, אֲבָל לֹא בְּמִיָּם. וַיִּשְׁרָאֵל
 דּוֹחֲקִים לִי, וְאִף עַל גַּב שְׁיַעֲשֶׂה נִס, לֹא
 יַעֲשֶׂה בְּמָקוֹם זֶה, אֶלְא יַחַקֵּק בְּעַפְרָא וְלֹא
 בְּמִיָּם, שְׁכִתּוֹב (שמות ד) וַיִּשְׁלַכְהוּ אֶרְצָה
 וַיְהִי לְנַחֵשׁ. וְצוּר בְּזֵה נַחְקֵק בְּמִיָּם
 בְּמָרָה, וּבְכַר עֶשֶׂה נִס בְּזֵה שְׁנַעֲשֶׂה בְּזִמְן
 אַחֵר, שְׁכִתּוֹב (במדבר כ) וַיִּךְ אֶת הַסֵּלַע
 בְּמִטְהוּ פְּעַמִּים. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ

תָּמִים פָּעֵלוּ, וְתַמֵּן יָדַע מִשָּׁה הֵיךְ קָאִים נַחֵשׁ עָלַי
צוּר. וְהָא אֹקִימָנָא מְלִי.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִי לִישְׁתִּיק קָרָא יְאוּת
שְׁאִילָתָא. אֶלָּא הָא כְּתִיב, וְהִכִּיתָ בַּצּוּר
וַיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם. אָמַר לִיה, וְדַאי הָכִי הוּא, דְּלִית
לָךְ כָּל שְׂמָא וְשְׂמָא, מֵאִינוּן שְׂמָהֵן קַדִּישִׁין
דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּלֵא עֶבֶד נַסִּין וְגַבּוּרָאן,
וְאַפִּיק כֹּלָּא דְאַצְטְרִיךְ לְעֵלְמָא, כָּל שְׂכָן לְאַפְקָא
הַכָּא מֵיָא.

אָמַר לִיה, אִי הָכִי, הָא כְּתִיב, (תהלים עח) הֵן הִכָּה
צוּר וַיִּזּוּבוּ מַיִם. מָאֵן מָחִי לְשִׁמְיָהּ. אָמַר
לִיה, פְּטִישָׁא חֲרִיפָא, בְּקַטְרוּי יְדִיעַ, וְאַתָּה שְׁאִיל דָּא.
אֶלָּא תָא חֲזִי, בְּכָל אַתְר צוּר וְגַבּוּרָה, וְכַד בְּעֵי
קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַחָאָה, אִו לְאַלְקָאָה, אַתְעַר

לשון הקודש

מאותם שמות קדושים של הקדוש
ברוך הוא שלא עושה נסים ונבורות
ומוציא כל מה שצריך לעולם, כל שכן
להוציא כאן מים.

אָמַר לו, אם כך, הרי פתוב הן הבה
צוּר וַיִּזּוּבוּ מַיִם. מי מכה את שמו? אָמַר
לו, פְּטִישׁ חֲרִיף יְדוּעַ בְּהַבְּאוּתֵינוּ, וְאַתָּה
שׁוֹאֵל אֵת זֶה? אֶלָּא בַּא רְאָה, בְּכָל
מָקוֹם צוּר זֶה גַבּוּרָה, וּכְשָׂרוּעָה הַקְּדוּשׁ

הַתְּנַלְתָּה, שְׂכַתוּב הַנְּנִי עִמָּד לְפָנֶיךָ שֵׁם
עַל הַצּוּר. וּמָה זֶה צוּר? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(דברים לב) הַצּוּר תָּמִים פָּעֵלוּ. וְשֵׁם יָדַע
מִשָּׁה אֵיךְ עוֹמֵד נַחֵשׁ עָלַי צוּר. וְהָרִי
בְּאֶרְצוֹ אֵת הַדְּבָרִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם הֵיךְ הַכְּתוּב
שׁוֹתֵק - יָפָה שְׁאִילָתָא. אֶלָּא הָרִי כְּתוּב,
וְהִכִּיתָ בַּצּוּר וַיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם. אָמַר לו,
וְדַאי כִּךְ הוּא, שְׂאִין לָךְ כָּל שֵׁם וְשֵׁם

גְבוּרָה דָּא וְהִיא גְבוּרָה מְחִי וְלָקִי, וְדָא הוּא
דְּכְתִיב, הֵן הִכָּה צוּר וַיִּזְוֹבוּ מִיָּם. וְאִי לָאוּ דְאִתְעַר
צוּר, וְלָקִי בְּאַתֵּר דְּאַצְטְרִיד, לָא נְבִיעִין מִיָּא.

אָמַר לִיה, אִי הָכִי, הָא כְּתִיב, (דברים לב) צוּר יִלְדֵךְ
תְּשִׁי. וְתַנִּינָן מָאִי תְשִׁי, כְּלוּמַר חֲלָשֶׁת לִיה.
אָמַר לִיה וְדָאִי הָכִי הוּא, דְּאַלְמָלִי יַנְדַּעוֹן חֲיִיבֵיָא,
דְּהֵאִי צוּר זְמִינָא לְאַתְעָרָא לְקַבְּלֵיָהּ, וְלֹאֲלַקְאָהּ
לוֹן, יַמְנַעוֹן מִלְּמִיחָב קָמִיָּה, אֶלְא חֲלָשָׁא אִיְהִי
בְּעִינֵיהּ, הוּאִיל וְלֹא מִסְתַּכְּלִי בָּהּ, וְלֹא מִסְתַּכְּלִי
בְּאַרְחֵיָהּ (ס"א בְּכַרְסֵיָהּ) וְעַל דָּא צוּר יִלְדֵךְ תְּשִׁי.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, אִית צוּר, וְאִית צוּר, מִסְטָרָא
דְּצוּר עֲלָאָהּ, נֶפֶק צוּר אַחְרָא. וּמֵאִי צוּר
עֲלָאָהּ. צוּר דְּכָל צוּרִים. וּמֵאִי אִיהוּ, הִהוּא
דְּאוּלִיַּדַת לְיִשְׂרָאֵל, דְּכְתִיב צוּר יִלְדֵךְ תְּשִׁי. דְּהָא

לשון הקודש

זֶה, שְׂאֵלְמָלֵא יַדְעוּ הַרְשָׁעִים שֶׁהַצּוּר הַזֶּה
עֲתִיד לְהִתְעוֹרֵר בְּגִנְדָם וּלְהִלָּקוֹת אוֹתָם,
יַמְנַעוּ מִלְּחַטֵּא לְפָנָיו, אֶלְא חֲלָשׁ הוּא
בְּעִינֵיהֶם, הוּאִיל וְאִינָם מִתְבּוֹנְנִים בּוֹ
וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּדַרְכֵיהֶם (בְּכִסּוּאִיתֵיהֶם), וְעַל
זֶה צוּר יִלְדֵךְ תְּשִׁי.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, יֵשׁ צוּר וְיֵשׁ צוּר. מִצַּד
הַצּוּר הַעֲלִיּוֹן יוֹצֵא צוּר אַחֵר. וּמֵה זֶה צוּר
הַעֲלִיּוֹן? צוּר שֶׁל כָּל הַצּוּרִים. וּמֵהוּ?

כְּרוּךְ הוּא לְהַבּוֹת אוּ לְהִלָּקוֹת,
מִתְעוֹרֶרֶת גְבוּרָה זוֹ, וְאוֹתָהּ הַגְבוּרָה
מִכָּה וּמִלְקָה. וְזֶהוּ הַכְּתוּב (תְּהִלִּים עח) הֵן
הִכָּה צוּר וַיִּזְוֹבוּ מִיָּם. וְאִם לֹא שְׂמַתְעוֹרֵר
צוּר וּמִלְקָה בְּמָקוֹם שְׂצָרִיד – לֹא נּוֹבְעִים
מִיָּם.

אָמַר לוֹ, אִם כֵּן, הָרִי כְּתוּב (דברים לב)
צוּר יִלְדֵךְ תְּשִׁי. וְשִׁנִּינוּ, מֵה זֶה תְּשִׁי?
כְּלוּמַר הַחֲלָשֶׁת אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ, וְדָאִי כֵּן

מִסְטָרָא דְצוּר עֲלָאָה דְלַעֲיָלָא, נִפְקָא צוּר אֲחֵרָא.
מִסְטָרָא דְאִימָא, נִפְקָא גְבוּרָה.

וְאִזְלָא הָא בְּהָא דְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתִיב (תהלים
קז) מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת יְיָ. מָאִי גְבוּרוֹת יְיָ.
לְאִכְלֵלָא אִימָא עֲלָאָה דְכֻלָּא, דְאָפַּף עַל גַּב דְלָאוּ
אִיְהִי דִינָא, מִסְטָרָהּ אֲשֶׁתִּכַּח, דְהָא מִסְטָרָהּ אֵי (דף
ט"ד ע"ב) גְּבוּרָה אֲשֶׁתִּכַּח, וּבְגִינֵי כַּךְ צוּר עֲלָאָה אֶקְרִי.
(דברים לב) וַתִּשְׁכַּח אֵל מְחוֹלְלֶךָ, דָּא נְהִירוּ דְאָבָא. מָאִי
נִיְהוּ. חֶסֶד עֲלָאָה, דְאִיְהוּ נְהִירוּ דְאָבָא.

תּוֹ אָמַר רַבִּי אֲבָא, מִיָּם בְּכָל מָקוֹם, הָא יְדִיעָא,
וְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּהָאִי צוּר אֲתַעַר לְאִרְקָא
מִיָּא, דְהָא לָא אֲתַחֲזִי, (אֵלָא מְגֻדְלָה) וְדָא הוּא אֵת
וְנִיָּסָא דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. וְעַל דָּא שָׁבַח דָּוִד
וְאָמַר, (תהלים קיד) הַהֲפֹכֵי הַצּוּר אֲנִים מִיָּם וְגו' . וּמִשְׁמַע

לשון הקודש

שְׁהַרֵי הַגְּבוּרָה נִמְצְאָת מַצְדָּה, וְלָכֵן
נִקְרְאָת הַצּוּר הָעֲלִיּוֹן. (דברים לב) וַתִּשְׁכַּח
אֵל מְחוֹלְלֶךָ – זֶה אֹר שֶׁל אָבָא. מַה
הוּא? חֶסֶד עֲלִיּוֹן, שֶׁהוּא אֹר שֶׁל
אָבָא.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֲבָא, מִיָּם בְּכָל מָקוֹם,
הָרִי יְדֹעַ, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר
בְּצוּר הַזֶּה לְהוֹרִיק מִיָּם, שְׁהַרֵי לָא רְאוּי
וְאֵלָא מְגֻדְלָה, וְזֵהוּ אוֹת וְנִסְ שֶׁל הַקְּדוּשׁ

אוֹתוֹ שֶׁהוּלִיד אֵת יִשְׂרָאֵל, שְׁכַתּוֹב צוּר
וְלָדָּךְ תִּשִׁי. שְׁהַרֵי מַצְד שֶׁל הַצּוּר הָעֲלִיּוֹן
שֶׁלְמַעְלָה יוֹצֵא צוּר אַחֵר. מַצְד הָאֵם
יוֹצֵאת גְּבוּרָה.

זֶה הוּלֵךְ כְּמוֹ מַה שֶׁאָמַר רַבִּי
אֶלְעָזָר. כְּתוּב (תהלים קז) מִי יִמְלֵל
גְּבוּרוֹת ה' . מַה זֶה גְּבוּרוֹת ה' ?
לְהַכְלִיל אֵת הָאֵם הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁל הַכֹּל.
שֶׁאָפַף עַל גַּב שְׂאִינָה דִינָא, נִמְצְאָ מַצְדָּה,